

4. ENISA, About ENISA. URL: <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa>

5. Заросило В. О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В.О. Заросило. – К., 2002. – 250 с. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124035695>

6. Официальный веб-сайт National Crime Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nationalcrimeagency.gov.uk>.

7. Regulation of the european parliament and of the council laying down harmonised rules on artificial intelligence (ARTIFICIAL INTELLIGENCE ACT) and amending certain union legislative acts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0206>

8. EU policymakers: regulate police technology! URL: <https://www.accessnow.org/press-release/eu-regulate-police-technology/>

Концептуальні основи й правове забезпечення сталого розвитку критичної інфраструктури в умовах воєнної агресії російської федерації

Григорій Каніщев,

*канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри права
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна.*

e-mail: g.kanischev@khai.edu

ORCID: 0000-0001-6032-8778

Ірина Тур,

*здобувачка вищої освіти третього освітньо-наукового рівня
(доктор філософії з Права) Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна*

e-mail: i.tur@khai.edu

ORCID: 0000-0003-1630-7878

КРИТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Анотація: У публікації висвітлюються проблеми функціонування критичної інфраструктури тієї частини території України, що є окупованою російською федерацією внаслідок: а) російсько – української війни на Донбасі починаючи з 2014 р.; б) широкомасштабної агресії Російської Федерації проти України починаючи з 24 лютого 2022 р. у законодавстві України. Висвітлюється зв'язок проблем, пов'язаних з функціонування об'єктів критичної інфраструктури на вищезгаданих територіях (і відображених в українському законодавстві), із визначенням у нормативно – правових актах української держави правового статусу цих територій.

Ключові слова: критична інфраструктура, тимчасово окупована територія України.

CRITICAL INFRASTRUCTURE OF TEMPORARY OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE IN UKRAINIAN LEGISLATION

Abstract: The publication highlights the problems of the functioning of the critical infrastructure of the part of the territory of Ukraine that is occupied by the Russian Federation as a result of: a) the Russian-Ukrainian war in Donbas since 2014; b) large-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine starting from February 24, 2022 in the legislation of Ukraine. The relationship between the problems associated with the functioning of critical infrastructure facilities in the above-mentioned territories (and reflected in Ukrainian legislation) and the definition of the legal status of these territories in the regulatory and legal acts of the Ukrainian state is highlighted.

Keywords: critical infrastructure, temporarily occupied territory of Ukraine.

У законодавстві України основним нормативно – правовим актом, що визначає особливості функціонування критичної інфраструктури у нашій державі, є Закон України «Про критичну інфраструктуру» [2]. Закон, відповідно до його преамбули, «визначає правові та організаційні засади створення та функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури і є складовою законодавства у сфері національної безпеки» [2].

Закон визначає критичну інфраструктуру як «сукупність об'єктів критичної інфраструктури» (пункт 9 частини першої статті 1 Закону) [2]. Об'єкти критичної інфраструктури визначено тут як об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам (пункт 13 частини першої статті 1 Закону) [2]. Важливими правовими нормами, що стосуються тематики цієї публікації, є пункти 6 і 7 частини першої статті 1 Закону. Вони стосуються віднесення об'єктів інфраструктури до критичних («категоризація об'єктів інфраструктури»). Це віднесення означає визначення критичності об'єктів інфраструктури. А саме, ступеня (відносного рівня) важливості об'єкта критичної інфраструктури, класифікованого (категоризованого) залежно від його впливу на виконання життєво важливих функцій та/або надання життєво важливих послуг [2].

Враховуючи те, що вищезгаданий закон, відповідно до його статті 3, регулює відносини у сфері функціонування та захисту критичної інфраструктури в цілому та її об'єктів у мирний час, а особливості захисту та правового режиму об'єктів критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного і воєнного стану, а також в особливий період регулюються іншими законами України [2], доцільно додатково розглянути

Закон України «Про оборону України» [3] у частині, що регулює функціонування критичної інфраструктури України у воєнний час.

Відповідно до частини третьої статті 13 Закону України «Про оборону України» узгодження з Генеральним штабом Збройних Сил України та забезпечення проведення заходів щодо розвитку системи зв'язку, шляхів, транспорту, інших об'єктів критичної інфраструктури і території держави та підготовки своїх галузей до оборони, забезпечення їх територіальної оборони покладено на центральні та інші органи виконавчої влади України у межах їх повноважень [3].

Вищезгадані закони нашої держави є правовим підґрунтям, що визначає діяльність установ і посадових осіб публічної влади – державної влади і місцевого самоврядування – України, підприємств, установ і організацій всіх форм власності, а також громадян України щодо функціонування критичної інфраструктури на тимчасово окупованих територіях України.

Правове визначення тимчасово окупованої території України надається у пункті сьомому частині першій статті 1.1. Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [1]. Тимчасово окупована територія визначається тут як «частини території України, в межах яких збройні формування російської федерації та окупаційна адміністрація російської федерації встановили та здійснюють фактичний контроль або в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль з метою встановлення окупаційної адміністрації російської федерації» [1]. Оскільки метою закону відповідно до його другої статті, є визначення статусу території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації, а також встановлення особливого правового режиму на цій території, визначення особливості діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, стверджуємо, що норми цього закону прямо стосуються функціонування критичної інфраструктури на тимчасово окупованих територіях України, а саме: встановлюють особливості діяльності підприємств, установ і організацій критичної інфраструктури на згаданих вище територіях.

Безпосередньо питань функціонування об'єктів критичної інфраструктури на тимчасово окупованих територіях стосуються статті 11 («Гарантування права власності та правовий режим майна на тимчасово окупованій території») і 13 («Особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території») [1]. Так, відповідно до частин 3 і 4 статті 11 Закону за державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами, у тому числі територіальною громадою міста Севастополя, державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права, а також за фізичними особами, незалежно від набуття ними статусу біженця чи іншого спеціального правового статусу, підприємствами, установами, організаціями зберігається право власності та інші речові права на майно, у тому

числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованій території, якщо воно набуто відповідно до законів України. Крім того, частина шоста статті 11 зазначає, що «на тимчасово окупованій території будь-який правочин щодо нерухомого майна, у тому числі щодо земельних ділянок, вчинений з порушенням вимог цього Закону, інших законів України, вважається недійсним з моменту вчинення і не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю» [1]. А відповідно до частини другої статті 13, правочин, стороною якого є суб'єкт господарювання, місцезнаходженням (місцем проживання) якого є тимчасово окупована територія, є нікчемним. На такі правочини не поширюється дія положення абзацу другої частини другої статті 215 Цивільного кодексу України [1].

Згадані вище правові норми законодавства нашої держави сприяють впорядкуванню питання права власності на об'єкти критичної інфраструктури України в умовах окупації. І тим самим є найнеобхіднішою (з правової точки зору) запорукою їх відновлення внаслідок майбутньої де окупації і повернення під контроль держави Україна.

Опосередковане значення для визначення правового стану об'єктів критичної інфраструктури тимчасово окупованих територій України має вважаємо, стаття 15 згаданого вище закону. Вона визначає порядок приватизації об'єктів державної та комунальної власності, а також порядок отримання іпотечних кредитів на тимчасово окупованій території. Для успішного функціонування об'єктів критичної інфраструктури цих територій в інтересах України має на нашу думку, значення частина друга статті 15. Вона визначає можливість і порядок приватизації житлових приміщень для постійного проживання військовослужбовцями збройних формувань, утворених відповідно до законів України та правоохоронних органів України, що проходили службу на тимчасово окупованих територіях до початку окупації, а також членами їхніх сімей [1]. Саме визначені у цій частині статті гарантії приватизації житла (зокрема, службового та житлових приміщень у гуртожитках) можуть на нашу думку, слугувати однією з гарантій успішного функціонування об'єктів критичної інфраструктури після повернення відповідної території під владу України. Адже критична інфраструктура – це не лише відповідні об'єкти, визначені законодавством, а й люди, що повинні їх обслуговувати, працювати на них. Тому все, що стосується побуту таких людей і є предметом законодавчого регулювання з боку держави, уявляється нам важливим для успішного функціонування відповідних інфраструктурних об'єктів.

Аналіз наведених вище нормативно – правових актів українського законодавства, що визначають функціонування об'єктів критичної інфраструктури України на тимчасово окупованих територіях України в умовах триваючої російсько – української війни і воєнного стану, дозволяє зробити наступні висновки:

1. Законодавство України (яке базується у свою чергу, на її Конституції) дає чітке правове визначення критичної інфраструктури, що є безумовно,

важливим для успішного функціонування її об'єктів у межах правового поля України;

2. Враховуючи триваючу російсько – українську війну й воєнний стан у нашій державі необхідним елементом правового регулювання роботи об'єктів критичної інфраструктури України є законодавче визначення їх функціонування у воєнний час, із зазначенням установ і посадових осіб державної влади і місцевого самоврядування, що є відповідальними за їх ефективну роботу;

3. В умовах, коли частина території України є окупованою збройними силами російської федерації і відповідно, керується окупаційною адміністрацією цієї держави, необхідним для успішного функціонування об'єктів критичної інфраструктури після повернення відповідної території під контроль держави Україна є на нашу думку, правове визначення тимчасово окупованої території, її правового статусу та прав українських громадян.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон України від 15.04.2014. Редакція від 24.03.2024 № 3482 – IX № 1207 – VII База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 11.05.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

2. Про критичну інфраструктуру. Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 12.05.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> ;

3. Про оборону України. Закон України від 06.12.1991. Редакція від 04.04.2024 № 3549 – IX № 1932-XII База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 12.05.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>